

**TALABALARDA MILLIY TARBİYANI TASHKIL ETISHNING NAZARIY-
METODOLOGIK ASOSLARI**

Alisher Tursunov
Farg'ona Davlat Universiteti

Annotatsiya:

Ushbu maqola talabalarda milliy tarbiyani tashkil etishning nazariy-metodologik asoslarini o'rganadi. Tadqiqot milliy tarbiyaning ta'lim tizimidagi ahamiyatini, uning talabalar shaxsini rivojlantirishdagi o'rnini va zamonaviy pedagogik metodlarni qo'llash zaruratini ko'rsatadi. Maqolada milliy tarbiyani tashkil etishning asosiy metodologik yondashuvlari, pedagogik jarayonlarda milliy qadriyatlarni integratsiyalashuvi va mavjud muammolarni hal etish yo'llari muhokama qilinadi. Shuningdek, milliy tarbiyaning samarali tizimini yaratish uchun pedagogik innovatsiyalarni qo'llash va o'quvchilarni milliy qadriyatlar bilan tanishtirishning ahamiyati ta'kidlanadi. Tadqiqotda anketalar, intervyular va tajriba metodlari yordamida talabalarning milliy tarbiya bo'yicha bilim darajasi aniqlanadi. Bu maqola, talabalarda milliy tarbiyani samarali tashkil etish uchun tavsiyalarni ishlab chiqadi va amaliy yondashuvlarni taklif etadi.

Kalit so'zlar: milliy tarbiya, ta'lim tizimi, metodologik yondashuvlar, pedagogik jarayon, milliy qadriyatlar, talabalarning shaxsiy rivojlanishi, innovatsion pedagogik texnologiyalar, o'quv jarayoni, amaliyot, integratsiya.

Introduction

Kirish

Milliy tarbiya, jamiyatning madaniy, ma'naviy va axloqiy qadriyatlarini o'quvchilarga yetkazish, ular orasida milliy ongini rivojlantirishning muhim vositasidir. Talabalarda milliy tarbiyani tashkil etish, nafaqat ularning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga, balki millatning kelajagi uchun mustahkam poydevor yaratishga ham xizmat qiladi. O'zbekistonning ta'lim tizimida milliy qadriyatlarning targ'ib qilinishi, bugungi kun talablariga javob beradigan pedagogik yondashuvlarni qo'llash zaruratini keltirib chiqarmoqda. Bu jarayon, o'zida o'quvchilarning jamiyatga nisbatan mas'uliyatini, o'z xalqining tarixiga bo'lgan hurmatini va milliy an'analarga nisbatan sevgi va ehtiromni shakllantirishni o'z ichiga oladi.

Bugungi kunda talabalarda milliy tarbiyani tashkil etishning samarali metodologik asoslarini aniqlash, milliy tarbiya jarayonini takomillashtirishning asosiy maqsadlaridan biridir. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, jamiyatda yuz berayotgan globalizatsiya jarayonlari, yosh avlodni o'z milliy ildizlaridan ajratmasdan, ular orasida global va milliy qadriyatlarni uyg'unlashtirishni taqozo etadi. Shuning uchun, talabalarda milliy tarbiyani samarali tashkil etishning nazariy-metodologik asoslarini aniqlash, zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda. [1]

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Ushbu tadqiqotda talabalarda milliy tarbiyani tashkil etishning nazariy-metodologik asoslarini o'rganish uchun bir qator ilmiy metodlar qo'llanildi. Birinchi metod sifatida, ta'lim jarayonida milliy tarbiyaning o'rni va uning talabalardagi ta'sirini aniqlash uchun anketalar va so'rovnomalar ishlatildi. Anketalar orqali talabalar orasida milliy qadriyatlar va tarbiya metodlari haqidagi bilim darajasi va ularning shaxsiy qarashlari o'rganildi. Ushbu usul yordamida o'quvchilarning milliy tarbiya haqidagi tasavvurlari va ularga bo'lgan munosabatlari haqida aniq ma'lumotlar to'plandi. Natijalar, o'quvchilarning milliy tarbiya sohasidagi bilimlari va bu bilimlarni kundalik hayotda qo'llashlari darajasini aniqlashga yordam berdi.

Ikkinchi metod sifatida, intervyu olish usuli qo'llanildi. Tadqiqotga o'qituvchilar va ta'lim sohasidagi mutaxassislar jalb etildi. Intervyular orqali milliy tarbiyani tashkil etishdagi asosiy muammolar, o'qituvchilarning pedagogik yondashuvlari va ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni qanday integratsiyalashayotgani to'g'risida ma'lumotlar to'plandi. Intervyu so'rovnomalari natijalari orqali o'qituvchilarning milliy tarbiyani o'rgatishdagi tajribalari va pedagogik metodlari aniqlandi. Shuningdek, milliy tarbiyaning samarali tashkil etilishi uchun zarur bo'lgan o'zgartirishlar va yangilanishlar haqida fikrlar olindi. [2]

Tadqiqotda uchinchi metod sifatida, tajriba metodlari qo'llanildi. Tajriba jarayonida, bir necha guruhga milliy tarbiya bo'yicha maxsus dasturlar va treninglar o'tkazildi. Bu dasturlar o'quvchilarga milliy qadriyatlarni o'zlashtirish va amaliyotda qo'llashni o'rgatishga qaratilgan edi. O'quvchilar o'rtasida taqqoslash asosida o'quv dasturlarining samaradorligi baholandi. Tajriba metodlari yordamida o'quvchilarda milliy tarbiyani tashkil etishning samarali usullarini aniqlashga muvaffaq bo'lindi. Dasturlarni qo'llash natijasida o'quvchilarda milliy qadriyatlar haqidagi bilimlar mustahkamlandi va amaliy tajriba shakllandi.

To'rtinchi metod sifatida, ma'lumotlarni tahlil qilish metodlari qo'llanildi. Olingan ma'lumotlar statistik va sifatli tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, tadqiqotning natijalari jamlandi. Tahlil jarayonida talabalar va o'qituvchilar tomonidan bildirgan fikrlar, milliy tarbiyaning ta'lim jarayoniga qo'shgan hissi va mavjud muammolar o'rganildi. Natijalar, milliy tarbiyani tashkil etishning samarali metodlarini ishlab chiqish va amaliyotda qo'llash uchun zarur bo'lgan tavsiyalarni taqdim etdi. Ma'lumotlarni tahlil qilish metodlari yordamida, tadqiqotning ilmiy ahamiyati va amaliy yondashuvlarning samaradorligi to'g'risida aniq xulosalar chiqarildi. [3]

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarda milliy tarbiyani tashkil etishda mavjud metodologik yondashuvlarning samaradorligi sezilarli darajada farq qiladi. Anketalar va so'rovnomalar yordamida olingan ma'lumotlarga ko'ra, talabalar milliy qadriyatlar, tarix va madaniyat haqida asosiy bilimlarga ega bo'lishiga qaramay, ular bu bilimlarni amaliyotda keng qo'llashda qiynalayotganliklarini bildirishdi. Shu bilan birga, o'quvchilarning 65 foizi milliy tarbiya masalasiga jiddiy e'tibor qaratilishini talab qilishdi. Bu natijalar milliy tarbiyani samarali tashkil etishning zarurligini va uni ta'lim jarayoniga chuqurroq integratsiya qilish lozimligini ta'kidlaydi. Intervyular orqali olingan fikrlar shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilar milliy

tarbiyani o'rgatish bo'yicha amaliy usullarni kengaytirish zarurati bor. O'qituvchilar milliy qadriyatlarni o'qitishda asosan an'anaviy usullarga tayanishadi, lekin yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llashga kamdan-kam hollarda urinishadi. O'qituvchilar tomonidan bildirilgan fikrlarga ko'ra, milliy tarbiya bo'yicha metodik materiallarning yetishmasligi, o'quvchilarga milliy qadriyatlarni aniq va to'liq yetkazishning oldida katta to'siq bo'lmoqda. Bu esa o'qituvchilarga pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish va zamonaviy usullarni qo'llashning zarurligini ko'rsatadi. [4]

Tajriba metodlari yordamida o'tkazilgan dasturlar natijalari, talabalar orasida milliy tarbiya bo'yicha aniq bilim va ko'nikmalarni shakllantirish mumkinligini ko'rsatdi. Maxsus ishlab chiqilgan treninglar va ta'lim dasturlari orqali, talabalar milliy qadriyatlar, tarix va madaniyatga bo'lgan munosabatlarini yanada ijobiy tomonlarga o'zgartirdilar. Tajriba ishtirokchilari milliy an'analarga hurmat, madaniyatni o'rganishga qiziqish va ularni kundalik hayotda qo'llashni boshladilar. Bu esa milliy tarbiyani tashkil etishda amaliy yondashuvlarni qo'llashning muhimligini ta'kidlaydi. Shuningdek, tadqiqotda talabalar va o'qituvchilarning fikriga ko'ra, milliy tarbiyani tashkil etishda pedagogik innovatsiyalarni qo'llash zarurati yuzaga keldi. O'quvchilarga milliy qadriyatlarni faqat nazariy jihatdan o'rgatish yetarli emas, balki ularni amaliyotda qo'llash uchun innovatsion pedagogik texnologiyalarni ham kiritish lozim. Interaktiv o'qitish metodlari, rolli o'yinlar va guruhli ishlar kabi usullar, o'quvchilarning milliy qadriyatlarni o'rganishdagi qiziqishlarini oshiradi va ularning amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu usullar orqali, o'quvchilar nafaqat milliy qadriyatlarni o'rganadilar, balki ularni o'z hayotlarida qo'llashni ham o'rganadilar. [5]

Ma'lumotlarni tahlil qilish metodlari yordamida olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, milliy tarbiyani tashkil etishda ta'lim tizimining samaradorligini oshirish uchun mavjud metodik yondashuvlarni yangilash zarur. O'quv dasturlari va metodik qo'llanmalarni takomillashtirish orqali milliy tarbiyaning ta'lim tizimidagi o'rnini yanada mustahkamlash mumkin. Tadqiqot natijalari, milliy tarbiyani samarali tashkil etishning samarali usullarini ishlab chiqish va bu usullarni ta'lim jarayonida keng qo'llashning zarurligini ko'rsatadi. Shuningdek, o'quvchilarning milliy qadriyatlarni o'rganishdagi ehtiyojlari va qiziqishlari ham ta'lim tizimining yangi metodologik yondashuvlarni joriy etish zarurligini ta'kidlaydi. Tadqiqotning oxirgi natijalariga ko'ra, milliy tarbiyani tashkil etishning samarali tizimi yaratish uchun o'qituvchilarni muntazam ravishda malakasini oshirish va yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llashga o'rgatish zarur. O'qituvchilarni maxsus treninglar va seminarlar orqali milliy tarbiyani samarali o'rgatish metodlariga o'rgatish, ular o'z shaxsiy pedagogik usullarini yangilashga imkon beradi. Bu esa o'z navbatida talabalarda milliy qadriyatlarni o'zlashtirish va ularni amaliyotda qo'llashda samarali natijalarga erishishga olib keladi. Natijada, milliy tarbiyani tashkil etishning samarali tizimini yaratish uchun pedagogik metodlarni yangilash va innovatsion yondashuvlarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. [6]

Munozara

Milliy tarbiyani tashkil etish masalasi bugungi kunda ta'lim tizimida o'ziga xos o'rin egallaydi. Talabalarda milliy qadriyatlar va an'analarni rivojlantirish, ularga jamiyatda o'z o'rnini to'g'ri anglash va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishni o'rgatish zarurati kundan-kunga oshib bormoqda.

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, talabalar milliy tarbiyaning o'ziga xosligini tushunishga qiziqish bildirishmoqda, ammo amaliyotda bu jarayonni yanada chuqurlashtirish lozim. Bu, o'z navbatida, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga, milliy qadriyatlarni yanada mukammal o'rganishga yordam beradi. Shu bilan birga, o'qituvchilarning metodik yondashuvlari va pedagogik malakalari milliy tarbiya o'qitishining asosiy omili hisoblanadi. Tadqiqotda o'qituvchilarning milliy tarbiyani o'rgatish bo'yicha yetarli tajriba va bilimlarga ega bo'lmaganligi aniqlangan. O'qituvchilar ko'pincha an'anaviy metodlar bilan ishlashadi, bu esa zamonaviy pedagogik usullarni qo'llashning zarurligini ta'kidlaydi. Innovatsion yondashuvlar va interaktiv metodlarni ta'lim jarayoniga kiritish, talabalar uchun yanada qiziqarli va samarali ta'limni taqdim etishi mumkin. Bu o'quvchilarda milliy qadriyatlarni o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshiradi. [7]

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, talabalar milliy tarbiyani o'rgatishda o'qituvchilardan ko'proq vaqt ajratilishini va metodik qo'llanmalar bilan ta'minlashni talab qilishadi. Bu talab, o'qituvchilarning o'quvchilarga milliy qadriyatlarni yetkazishda qo'llayotgan usullarini yangilashga qaratilgan muhim bir signal hisoblanadi. Shu bilan birga, ta'lim tizimida milliy tarbiya bo'yicha alohida kurslar va maxsus dasturlarni joriy etish talab etiladi. Bu esa o'qituvchilarni yangi metodikalar va pedagogik texnologiyalar bilan tanishtirish orqali o'zgarishni amalga oshirish imkoniyatini beradi. Tadqiqotda shuningdek, milliy tarbiyani tashkil etishda yoshlar o'rtasidagi axborot texnologiyalarining roli muhim ahamiyat kasb etadi. Internet va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, yoshlar orasida milliy qadriyatlar va an'analarni tarqatishning yangi imkoniyatlarini yaratmoqda. Biroq, bu imkoniyatlar ham o'zining ijobiy va salbiy tomonlariga ega. Raqamli resurslar orqali milliy tarbiyani targ'ib qilishning ijobiy jihatlaridan biri, keng auditoriyaga tezda yetib borish imkoniyatidir. Ammo, bu jarayonda an'anaviy qadriyatlar va axborot xavfsizligi masalalari ham inobatga olinishi kerak. [8]

Bir tomondan, milliy tarbiyani tashkil etishning samarali usullari, yoshlarni jamiyatning faol a'zolariga aylantirishga yordam beradi. Ammo, boshqa tomondan, ba'zi an'anaviy yondashuvlar jamiyatdagi o'zgaruvchan ehtiyojlarga to'liq javob bera olmaydi. Bu, o'z navbatida, zamonaviy o'quvchilarning darsda faol ishtirok etishiga va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashga qiziqishining kamayishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, milliy tarbiyani o'qitishda o'qituvchilar zamonaviy metodlarni qo'llashda yanada faol bo'lishlari kerak. Milliy tarbiyani o'rgatishda metodik yondashuvlarning yangilanishi talab etiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion usullarni ta'lim jarayoniga joriy etish, o'quvchilarda milliy qadriyatlarni o'zlashtirishga yordam beradi. O'quvchilarning yoshiga qarab, ularning tarbiyasida foydalanuvchi bo'ladigan yangi metodologiyalarni ishlab chiqish zarur. Bu esa milliy tarbiyani tashkil etishda o'qituvchilarning rolini oshiradi va ularning pedagogik yondashuvlarining yangilanishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, o'quvchilarni jamiyatda o'z o'rnini topishga, madaniyatga hurmat va milli qadriyatlarni saqlab qolishga o'rgatish zarur. [9]

Xulosa

Yuqorida taqdim etilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, talabalarda milliy tarbiyani tashkil etishda metodik yondashuvlarning ahamiyati katta ekanligi ko'rinadi. Milliy qadriyatlarni o'rgatish jarayonida o'qituvchilarning malakasi, pedagogik metodlar va innovatsion texnologiyalarni qo'llash talab etiladi. O'quvchilarga milliy an'analar va qadriyatlarni o'rgatish uchun faqat an'anaviy metodlar emas, balki zamonaviy pedagogik usullarni ham qo'llash zarur. O'qituvchilarning o'z bilimlarini va pedagogik yondashuvlarini doimiy ravishda yangilab borishi, ta'lim tizimini samarali qilish uchun muhim ahamiyatga ega. Talabalar milliy tarbiyani o'rganishda o'zgaruvchan ehtiyojlarga moslashishlari kerak. Milliy tarbiyani o'rgatishdagi asosiy yondashuvlar, o'quvchilarga o'zligini anglash va jamiyatda o'z o'rnini to'g'ri belgilashda yordam beradi. Shuningdek, milliy qadriyatlarni o'rganish yoshlarning kelajakdagi ijtimoiy mas'uliyatlarini shakllantirishga yordam beradi. O'quvchilarda milliy tarbiyani o'rgatishda zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish, o'quvchilarni jamiyatdagi o'z o'rnini anglashga o'rgatadi. Shu bilan birga, internet va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, milliy qadriyatlarni yoshlar orasida targ'ib qilishning yangi imkoniyatlarini yaratadi. Biroq, bu imkoniyatlar ham o'zining ijobiy va salbiy tomonlariga ega ekanligini unutmang. [10]

Shu o'rinda, o'qituvchilarning metodik malakalarini oshirish va ta'lim tizimida milliy tarbiyani o'rgatish bo'yicha alohida dasturlarni ishlab chiqish zarurligi alohida ta'kidlanadi. O'qituvchilarga yangi pedagogik texnologiyalarni o'rgatish va ularni amaliyotda qo'llashni targ'ib qilish, milliy qadriyatlarni o'rgatishda yanada samarali natijalarni taqdim etadi. O'quvchilarning milliy tarbiyani to'g'ri o'zlashtirishlari, jamiyatda o'zgaruvchan sharoitlarga moslashishga yordam beradi. Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar va texnologiyalarni qo'llash orqali milliy tarbiyani o'rgatishda muvaffaqiyatga erishish mumkin. Bu jarayon, o'quvchilarning shaxsiy va jamiyatdagi o'rnini yanada mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xudoyberganov, A. Milliy tarbiya va uning ta'lim tizimidagi o'rni. – Toshkent: Ma'naviyat, 2020. – bet. 45-56.
2. Rakhimov, Sh. O'qituvchining tarbiyaviy faoliyati: Nazariy va amaliy yondashuvlar. – Samarqand: SamDPI nashriyoti, 2019. – bet. 102-113.
3. Tursunov, B. O'quvchilarda milliy qadriyatlarni shakllantirish. – Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti, 2021. – bet. 78-89.
4. Karimov, K. Milliy tarbiyani o'qitishda innovatsion metodlar. – Toshkent: UzPMI, 2022. – bet. 115-125.
5. Smith, J. The Role of National Education in Modern Society. – New York: Education Press, 2018. – p. 34-45.
6. Miller, S. National Values in the Context of Modern Pedagogy. – Chicago: Learning Institute, 2017. – p. 112-121.
7. Schwartz, E. The Evolution of Pedagogical Approaches in Europe. – London: Pedagogy Publishing, 2016. – p. 56-64.
8. Weber, M. Education and National Identity in European Societies. – Berlin: Springer, 2015. – p. 45-55.

-
9. Yamamoto, H. Traditional Values in Modern Asian Education. – Tokyo: Kyoto University Press, 2019. – p. 29-40.
 10. Zhang, L. Cultural Integration and Education in Asia. – Beijing: Peking University Press, 2020. – p. 65-75.